

TÜRKLÜĞÜN KANAYAN YARASI: DOĞU TÜRKİSTAN¹

Röportaj: Elnur Bakıtkızı
Konuşan: Baymurat Junggay

Kızıl Çin esaretinde kalan Doğu Türkistan'da yaşayan *Uygur, Kazak, Kırgız, Tatar* gibi Türk topluluklarının çileli hayatı devam etmektedir. Yerli Türk ahalisini yok etmek için her türlü metodu deneyen Çin yönetimi, ülkenin demografik yapısını değiştirmek için göç ve iskân metotlarından sonra şimdi de sudan bahanelerle Müslüman Uygur Türklerinin beynini yıkamak amacıyla sözde eğitim kampları kurarak yüz binlerce insanı bu kamplara hapsedmiştir.

Tibet Parti Sekreteri Çin Çüenguo'nun Sincan Uygur Özerk Bölgesi Sekreterliğine atanması Doğu Türkistan tarihinde bir dönüm noktası oldu. Her ne kadar bölgedeki sorunların ve baskıların uzun bir tarihî geçmişi olsa da Çüenguo'nun baş mimarı olduğu ve genel kabule göre bir milyondan fazla insanın kapatıldığı toplama kampları sistemi, önceki dönemlerle mukayese edilemez. Bu durum, şu an yaşanmakta olan trajedinin boyutunu göstermesi bakımından fevkalâde dikkat çekicidir. Zira bu kamplar hapis-haneden farksızdır. Çin Çüenguo'nun gelişine kadar bölgede baskılar tamamen Uygurlar üzerindediydi ve diğer azınlıklar, en azından Çin standartlarında, biraz daha serbesttiler. Son iki üç yıl içinde yaşanan en önemli değişikliklerden biri Kazak, Kırgız, Tatar bütün diğer Türk kökenli azınlıkların da Uygurlarla aynı muameleye tabi tutulmaya başlanmasıdır. Söz konusu toplama kampları bütün bu azınlıkları hedef almaktadır.

Aşağıdaki röportaj, Doğu Türkistan gerçeğini farklı bir pencereden bakarak bizzat yaşadıklarını anlatması bakımından dikkat çekicidir.²

39 yaşındaki **Baymurat Junggay**, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Sanji vilayeti, Şonji ilçesindeki siyasî eğitim merkezinde güvenlik görevlisi olarak çalıştı. Listedeki kişileri tutup siyasî eğitim merkezine götüren Baymurat Junggay, siyasî eğitim merkezlerinin hapis-haneden hiçbir farkının olmadığını söyledi. Bize verdiği röportajda siyasî eğitim merkezleri hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

Baymurat, siz Çin'de bulunan siyasî eğitim merkezine güvenlik görevlisi olarak nasıl kabul edildiniz? Neden böyle bir işi kabul ettiniz?

¹ Bu yazı, konuyla ilgili ciddi makaleler kaleme almış olan ABD-Arizona Üniversitesi'nden **M. Volkan Kaşıkçı** tarafından gönderilmiştir. Kendisine teşekkür ederiz. *Bizim Ahıska*.

² **Umay Nemati** tarafından Kazakçadan Türkçeye çevrilen bu röportaj, 11 Ocak 2019 tarihinde "Jas Alaş" gazetesinde yayımlanmıştır. Röportajın aslına şu adresten ulaşılabilir: «Қытайдағы саяси лагер – түрменің нақ өзі»

2009 yılında eşim ve bir çocuğumla birlikte Kazakistan'a göçüp Karagandı'ya yerleştik. 2010 yılında Kazakistan vatandaşlığına kabul edildim. İkinci çocuğum da bu süreçte dünyaya geldi. İkinci çocuğum hastalanınca Çin'e götürüp tedavi ettirmek istedik. Ve böylece 2013 yılının Mart ayında Çin'e gittik. Göç idaresine gidip "Çocuğum iki yıl boyunca burada tedavi olmak zorunda; ama ben başka ülkenin vatandaşım." dedim. Oradakiler, "Sen zaten Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşymışsın." diye Çin Halk Cumhuriyeti pasaportunu verip, Kazakistan pasaportunu aldılar. Meğer Çin'deki vatandaşlığım kayıttan düşmemiş. Böylelikle pasaportumla sorunsuz çocuğumu tedavi ettirmek mümkün oldu. Bana verilen pasaportumla hayatıma devam ettim. Sincan Özerk Bölgesi, Sanji eyaleti, Şonji ilçesinde yaşadım. Çocuğumu iki yıl boyunca tedavi ettireceğim diye borç harç içinde kaldım. Çalışmak zorundaydım. Ve böylece 2016 yılının sonuna doğru polis olarak işe başladım. O sırada, Sincan'da baskı daha da arttı. Bu nedenle birçok polis işe alındı. İlk önce yüksek eğitimliler alındı. Yerel yönetimler üzerine yüksek eğitim almıştım, bu sebeple polis yardımcısı olarak hizmete alındım. İlk önce polis keşif noktasında çalıştım.

O kontrol noktası nedir?

Sokaklara her 300 metre aralıklarla insanları izlemek için kameralar kondu. Sincan'daki vilayet, ilçe, kasaba, köy düzeyindeki bütün idarî birimlerde, sağlık merkezlerine, su idaresine, maliyeye, yerel yönetimlere ve hatta hapishanelere bile gözetleme araçları ve kameralar konuldu. Hepsini bu kontrol noktasındaki ekranlardan görebiliyorduk. Yurtdışı ile görüşenler, camiye namaza gidenler, yurtdışına çıkan kişiler belirlenince hemen siyasî eğitim merkezlerine

götürülürdü. Kısaca bütün adamlar izleniyordu. Telefonundan gizlice dinî bilgileri okuyan, başını kapatan, arabasında ya da evinde dinî kitaplarla Uygur ayaklanmasıyla ilgili kitaplar bulunan kişilerin hepsi tutuklandı.³ Sonra tutuklama bölümünde çalıştım. Her türlü kötü olayın tanığı oldum. Tutuklama bölümü, insanları siyasî eğitim merkezlerine alıp götürmekle görevliydi. Tutuklananların listesi Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin "Huzuru Sağlama Kurulu" tarafından belirlendi. Bu kurul söyleyince kusursuz bir şekilde yapmak gerekiyordu.

Sizin ilçenizde kaç siyasî eğitim merkezi vardı? Bu süreçte kaç kişiyi zorla götürdünüz?

Bir ortaokul, en büyük siyasî eğitim merkezine çevrildi. Bundan başka imamlar için eğitim merkezi, büyük hapishane ve aklını kaçıranların tedavi edildiği yer var. Bu siyasî eğitim merkezlerine bir yılda 600 kadar insan götürdüm.13 yaşından 80 yaşına kadar Kazak, Uygur, Dungan milletlerinden birçok insan tutuklandı.

Hapis cezalarının asıl sebebi din midir?

Çoğunlukla sebep dindi. Ama yurtdışıyla telefonda konuşan da tutuklandı. Bundan başka hükümetin parasını çalan da tutuklandı. Bu sebeple tutuklanan Çinliler de var.

Bu insanları siyasî eğitim merkezine götürürken hangi psikolojik durumdaydınız?

"Tutukluları eğitim merkezlerine götürsünler." diye emir verildi. Bitti. Yapmak gerekiyordu. Çünkü bizi de izleyen kameralar vardı. Tutuklananların arasında tanıdığım insanlar da çıktı. Onları gördüğümde yüreğim ezildi. Kız çocuklarının ellerine ayaklarına kelepçe taktık. Taktıktan sonra körpelerin kendilerine kaldırttık. Bir defa 80 yaşındaki Uygur bir teyzenin ayağının kırıldığını gördüm. O ayağına kelepçe takıp arabaya götürdüler. Yaşlı kadıncağz ağlayayım dese sesi çıkmıyordu. Onu gördüm ya yüreğim çok acıdı. Siyasî eğitim merkezine düşen insanların ilk gün yüzleri güpgüzel, göz açıp yumana kadar evlerinin neşesi olan gençlerin gözlerindeki ışık gidiyordu.

Siyasî eğitim merkezinde insanlara işkence yapıyor muydu?

İnsanları tutuklamakla görevli olduğumdan benim bütün gördüğüm insanlara Çince parti şarkıları ezberletilmesiydi. Ezber bitmeden yerinden kalkamazsın. Bir saate ezberletemezsen iki saate ezberletmen gerek. İki saatte de ezberlemezsen daha da zaman veriyordu. Ezber bitmeden yemek verilmez, uyumaya da izin yok. Zaten günde üç defa verilecek yemek

³ Burada geçen 'ayaklanma' sözüyle kastedilen 2009 Urumçi olaylarıdır.

yoktu. Verse de bir parça su verir. Onu da kendin istemen gerek. Parti şarkılarını ezberleyemeyen yaşlılar bir gün boyunca soğuk yerde, aç susuz oturunca hastalanmaz mı? Bunlardan dayanacak gücü kalmayanlar oldu. Böyle adamlar hastalandığında doktora götürülürken koluna kelepçe takılıp götürüldü.

Yani bu Çin'in dediği gibi siyasî eğitim merkezi olsa insanlar serbest olmaz mı? Neden koluna kelepçe takılır ki? Bu bana göre hapishanenin ta kendisi.

Bir keresinde siyasî eğitim merkezinde benimle birlikte polis olarak çalışan bir genci gördüm. Sakalı bıyığı uzayıp gitmiş. Tanıyamadım. Onun ne sebeple tutuklandığını daha sonra başka polislerden öğrendim. Hapishanenin içinde denetleyerek gezerken yerdeki kâğıdı görüp alıp cebine koymuş. Kâğıtta, "Burası çok ağır, ne olur beni çıkarın, ben burada çok zorlanıyorum." diye yazılmış. Kâğıdı cebine koyduğunu kameralar kaydetmiş. O zaman polisler götürmüşler. Kısaca, bütün hareketleri izleyenler var. Bize de zulüm oldu. Verilen yemekleri Çinlilerle yemen gerek. Yemesen tartışma çıkabilir. Birbirimizle sadece Çince konuşmak zorundaydık. Fazla konuşsan, denileni yapmasan sen de siyasî hapishaneye atılacaksın.

Polislik işinden nasıl ayrıldınız? Kazakistan'a yeniden nasıl geldiniz?

2018 yılının Mayıs ayında adres kaydımın silindiğini öğrendim. Yani tehlike bana döndü. Siyasî eğitim merkezine alınacaksın dendi. Sonra yerel karakola varıp, eğitim merkezine neden atılacakmışım diye sordum? Pasaportumu yeniden vermesini istedim. Onlar, "Adres kaydını tekrar açalım." dedi. Adres kaydımı yenilesem hapse atılacağımı anladım. Sonra 2018 3 Haziranda, annemin hasta olmasını bahane edip, müdürümden annemi iyileştirmek için izin isteyip işten çıktım. Çıktıktan sonra pasaportumu geri almada biraz sıkıntıya düştüm. Elimde ne Kazakistan, ne Çin pasaportu vardı. Urumçi'deki Kazakistan Konsololuğundan yardım istedim. Oradakiler "Kazakistan'da verilen kimlik numaramı bul, yardım ederiz." dediler. Çin'in iç tarafında yüksek lisansta okuyan baldızım vardı. Onu arayıp yardım istedim. O Kazakistan'daki akrabalarıyla haberleşip, kimlik numaramı buldurup, konsolosluktaki görevlileri gönderdi. Çocuğun doğum belgesini de ekledi. Böylece doğruluğuna emin olduktan sonra pasaportumu verdiler. Fakat Çin vize vermedi. Yedi gün uğraşp, zar zor dört günlük vize verdi. Böylece geçen yılın 3 Eylül'ünde Çin'den çıkıp gittik. Şu an Pavlodar vilayeti Aksu şehrinde yaşıyorum. Kuzeye göçenlere yardım edilip, iş verilecek denildiği için oraya göçmüştük. Ama hâlâ denilen yardım verilmedi.

Sohbetiniz için teşekkür ederim.